

УДК 327(430:477)«2013/2016»(045)

РОЛЬ ФРН У ВРЕГУЛЮВАННІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Андрій Хімяк, Орест Гогоша

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032)239-41-32,
e-mail: andry_khimiak@yahoo.com, dekart13@yahoo.com*

Анексія Криму, окупація частини Донецької та Луганської областей, повномасштабна «гібридна війна» проти України, тисячі жертв та десятки тисяч біженців є наслідком російської агресії проти України, яка стала одним з найбільших викликів європейській безпеці в постбіполярний період. Незважаючи на переважаючу силу Росії в економічному та у військовому аспектах, Україні вже протягом трьох років вдається протистояти російській агресії, яка викликала надзвичайно негативну реакцію міжнародних організацій та всіх провідних країн світу. Основними факторами, які впливають на це, є самопожертва українських воїнів на сході України, постійна праця волонтерів, підтримка місцевого населення, а також повноцінна політична та економічна підтримка України з боку західних держав та міжнародних організацій.

Найбільш активно на підтримку України серед країн-членів ЄС виступає ФРН, і особисто канцлер Німеччини – Ангела Меркель. Саме Німеччина однією з перших країн виступила на підтримку України в її прагненні стати інтегральною частиною європейської та євроатлантичної спільноти під час Революції Гідності, виступила ініціатором об'єднання країн-членів ЄС та НАТО в одній спільній позиції, яка засуджувала російську агресію проти України, а також першою серед європейських країн суттєво переглянула свою зовнішню політику на пострадянському просторі загалом, і двосторонні відносини з Росією зокрема. Німеччина неодноразово виступала ініціатором переговорів з мирного врегулювання конфлікту, зокрема відіграла ключову роль в організації переговорів у «жєневському» та «нормандському» форматах, підписанні Мінських домовленостей, запровадженні та продовженні економічних санкцій проти Росії з боку ЄС. Крім цього, Німеччина разом зі США активно підтримує Україну і в рамках НАТО. Варто додати, що саме російсько-український конфлікт вплинув на суттєву зміну політики НАТО, яка розпочала зміцнення свого оборонного потенціалу по всьому східному і південному напрямках, що було підтверджено рішеннями Уельського (2014) та Варшавського (2016) самітів НАТО. Крім цього, за ініціативи ФРН на цих самітах офіційно висловлено підтримку Україні, яка з її геополітичним положенням та економічним потенціалом може відігравати ключову роль у забезпеченні європейської безпеки в майбутньому.

Ключові слова: європейська безпека; «гібридна війна»; ЄС; НАТО; зовнішня політика Німеччини; Ангела Меркель; Євромайдан; російська агресія проти України; російсько-український конфлікт; міжнародна підтримка України; переговори у «жєневському форматі»; переговори у «нормандському форматі»; Мінські домовленості (Мінськ-1, Мінськ-2).

Уже понад три роки Україна активно протистоїть російській агресії. Можна легко назвати цілий ряд різноманітних факторів, завдяки яким Українській державі вдається стримувати просування в глибину нашої країни проросійських бойовиків, підтримуваних військовою технікою та підрозділами російської регулярної армії. Це і самопожертва українських воїнів, і клопітка робота волонтерів, і підтримка місцевого населення, яке на прикладі окупованих

районів Донецької та Луганської областей дуже швидко зрозуміло, що означає насправді мати справу з Росією. Проте окремо варто відзначити важливу роль у допомозі Україні, яку відіграли західні держави та міжнародні організації. В цей нелегкий час, час нових викликів і загроз європейській та міжнародній безпеці, західний світ об'єднався в одній позиції щодо російсько-українського конфлікту. Важливу роль в єдиній позиції, яка засуджує агресивну політику Росії, і об'єднанні держав ЄС щодо цього питання відіграла ФРН, і особисто канцлер Німеччини Ангела Меркель.

Більше того, можна зробити припущення, що саме російська агресія в Україні стала тим вирішальним чинником, який змусив керівництво ФРН суттєво переглянути свою політику на пострадянському просторі. До цього моменту Німеччина активно співпрацювала з Росією в багатьох сферах, зокрема, в енергетичній. Але після анексії Криму Росією та окупації частини Донбасу – ФРН суттєво переглянула свої двосторонні відносини з Росією. Зокрема, Німеччина відмовилася працювати з Росією в безпековій сфері в тому форматі, в якому це було вигідно Росії, а саме – брати участь в «Договорі про європейську безпеку», запропонованому Росією 2009 року (відразу після її агресії проти Грузії) [4]. Замість цього Німеччина почала активніше підтримувати Україну, Грузію, Молдову – країни, для яких європейський вектор у зовнішній політиці став визначальним. І саме завдяки ФРН – такий формат співпраці ЄС зі східноєвропейськими країнами (згодом це переросло в політику Східного партнерства) став пріоритетним для союзу на протипагу того ж Середземноморського союзу, на підтримку якого активно виступала Франція.

Загалом збройна агресія Росії проти України, зміна кордонів у Європі силовим шляхом, де-факто збройний конфлікт у Європі – все це викликало надзвичайно негативну реакцію міжнародних організацій та всіх провідних країн світу. Саме активна позиція ФРН на підтримку України багато в чому вплинула на позиції інших країн ЄС щодо Росії. І позиція Ангели Меркель відзначалась послідовністю. З початку Євромайдану ФРН виступала за мирне врегулювання конфлікту тоді ще між мирними протестувальниками в Києві та авторитарним режимом президента України Віктора Януковича. За ініціативи ФРН, ще 7 грудня 2013 р. Європейський парламент закликав Віктора Януковича не застосовувати каральних заходів проти мирних демонстрантів. Саме представник ФРН Е. Брок найактивніше виступав на засіданні Європарламенту [4]. Тоді українська влада не прислухалася до цих закликів і продовжила силове придушення протестів. А оскільки протести не припинилися, вже в наступному зверненні Європарламенту було вперше згадано про можливість застосування санкцій. Щоправда, цього разу проти українських посадових осіб, яких підозрювали в причетності до силового придушення протестів. Отож уже 12 грудня 2013 р. Європарламент ухвалив спеціальну резолюцію щодо доцільності проведення дострокових виборів президента в Україні [4]. На жаль, це не дало жодного ефекту: сутички продовжилися, а з 18 січня 2014 р. переросли у збройні протистояння. Посли ФРН та Великобританії в Україні, а також віце-президент Європейського парламенту звернулися до В. Януковича з

попередженням, що в разі застосування проти протестувальників вогнепальної зброї – ЄС може взагалі припинити офіційні стосунки з Україною [4]. На деякий час ситуація стабілізувалася, але напруга залишалася. Тому українське питання було одним з ключових на Мюнхенській конференції з безпеки, яка відбувалася в ФРН на початку лютого 2014 р. Під час конференції багато хто з європейських лідерів у своїх виступах підтримували Україну. Окремо варто відзначити виступи канцлера ФРН Ангели Меркель та Державного секретаря США Дж. Керрі. Зі свого боку Росія розпочала не лише повномасштабну інформаційну кампанію на підтримку режиму В. Януковича, а й почала надавати цілком реальну підтримку, постачаючи фінанси, зброю, людей. У зв'язку з прямим втручанням Росії у внутрішньополітичні процеси в Україні європейські держави відреагували негайно. І знову провідну роль відіграла ФРН.

Лідери української опозиції А. Яценюк та В. Кличко 17 лютого 2014 р. провели особисту зустріч з А. Меркель, на якій вона в черговий раз висловила свою підтримку Україні. Це лише посилило градус протистояння. Режим В. Януковича, за повноцінної підтримки Росії, зробив останні спроби втримати владу в своїх руках, отож 18 лютого відновилися силові дії, а 19 лютого відбулася спроба силового штурму Євромайдану. Оскільки всі попередні спроби А. Меркель домовитися з В. Януковичем завершилися невдало, вона вирішила спробувати поговорити напряду з президентом Росії В. Путіним, щоб той припинив втручатися у внутрішню політику України та закликав В. Януковича зупинити насильство в центрі Києва. На жаль, уже тоді В. Путін почав активну підготовку до військового вторгнення в Україну та, відповідно, на заклик А. Меркель не відреагував. На той час Росія вже розгорнула підрозділи своєї регулярної армії вздовж свого західного кордону з Україною, зокрема, з Донецькою, Луганською, Харківською, Сумською та Чернігівською областями, мобілізувала Чорноморський флот у Криму, активно почала створювати незаконні збройні формування для анексії Криму та початку окупації східних областей України. В той же час силове протистояння в Києві набуло критичного характеру: 19–20 лютого сутички на Майдані завершилися великою кількістю людських жертв. Стурбовані цими подіями, до Києва прибули міністри закордонних справ ФРН, Франції та Польщі (Ф.–В. Штайнмаєр, Л. Фабіус та Р. Сікорський, відповідно), за підсумками візиту яких Рада міністрів закордонних справ ЄС прийняла рішення ввести санкції проти керівництва України за застосування сили проти мирних протестувальників [4]. Одразу ж після цього відбулася втеча В. Януковича до Росії. Водночас Росія розпочала введення своїх військ та найманців до Криму, що і стало початком її збройної агресії проти України.

Ангела Меркель у своєму зверненні до Бундестагу 13 березня 2014 р. рішуче засудила дії Росії, зокрема, її провокації на сході України та порушення територіальної цілісності України [5]. Незважаючи на це, російські окупанти 16 березня 2014 р. провели так званий «референдум» у Криму, 17 березня Верховна Рада АРК проголосувала за «незалежність», 18 березня було підписано «Договір про прийняття Республіки Крим до складу Російської Федерації», а

21 березня Росія ратифікувала цей договір. У відповідь на це, за активної підтримки ФРН, Рада міністрів закордонних справ ЄС проголосувала за посилення санкцій проти Росії. Проте це не зупинило Росію, яка активно продовжила свою агресивну політику проти України. Зокрема, у квітні 2014 р. Росія розпочала наступний етап агресії проти України: запустила проект «Новоросія», намагаючись встановити контроль над Донецькою, Луганською, Харківською, Одеською, Запорізькою, Дніпропетровською, Миколаївською та інших областей і міст України. Проте завдяки героїзму української армії, новостворених добровольчих батальйонів, підтримці місцевого населення та міжнародній підтримці, Росії не вдалося встановити контроль над ними, а лише над частиною Донецької та Луганської областей.

Згодом саме ФРН та США стали ініціаторами початку переговорів з мирного врегулювання конфлікту, які згодом отримали назву «жневського формату». Перші такі переговори відбулися 17 квітня 2014 р., але видимого результату, на жаль, не дали. Отож у червні 2014 р., за ініціативи А. Меркель та Ф. Олланда, відбулася чергова спроба провести переговори щодо врегулювання конфлікту: 6 червня 2014 р. під час урочистостей в Нормандії влаштували неформальну зустріч між новообраним президентом України П. Порошенком та В. Путіним. В цей день відбулася також зустріч В. Путіна з А. Меркель. Саме з цього моменту бере початок так званий «нормандський формат» переговорів з урегулювання української кризи за участю України, Росії, ФРН та Франції. Проте переговори були невдалі, Росія не припиняла агресію, а західні країни продовжили розширювати санкції [5].

Черговим витком зростання напруги стало знищення російським ЗРК «БУК» малайзійського пасажирського літака Боїнг-777 (рейс МН17) над зоною конфлікту на Донбасі 17 липня 2014 р., внаслідок чого загинуло 298 пасажирів та членів екіпажу. Вже через тиждень, 25 та 29 липня 2014 р., ЄС ввів у дію нові пакети санкцій. Посилення санкцій відбулося в серпні 2014 р. [5]. Паралельно відновлена армія України досягла доволі великих успіхів у зоні АТО. У відповідь на це – Росія розпочала вже неприховане введення своїх військ на українську територію.

Після активних бойових дій влітку 2014 р. восени почалася певна деескалація конфлікту. За підтримки ФРН 5 вересня 2014 р. відбулося підписання Протоколу за підсумками консультацій Тресторонньої контактної групи щодо спільних кроків, спрямованих на імplementацію Мирного плану Президента України П. Порошенка та ініціатив очільника Росії В. Путіна. Уже 19–20 вересня 2014 р. підписали Меморандум, який разом з вищезгаданим протоколом стали називати Мінськими домовленостями (згодом – Мінськ-1) [6].

Незважаючи на це, бойові дії не припинялись. Тоді ФРН, разом з іншими західними партнерами, почала активно тиснути на Росію, щоб та виконувала взяті на себе зобов'язання в рамках Мінських угод. Паралельно ФРН стала основним ініціатором економічної допомоги та підтримки України з боку ЄС та інших міжнародних організацій. Непохитна позиція ЄС була вкотре підтверджена в ході другої зустрічі «Нормандської четвірки» 16–17 жовтня

2014 р. в Мілані (Італія). Тоді Росія спробувала змінити стратегію і, крім постійних бойових дій на Донбасі, розгорнула повноцінну кампанію за легітимізацію так званих ДНР та ЛНР, де 2 листопада 2014 р. відбулися так звані «президентські і парламентські вибори», які вже наступного дня А. Меркель від імені ЄС визнала незаконними та нелегітимними [6].

В січні 2015 р. відбулося чергове загострення. Це в черговий раз продемонструвало неефективність Мінських домовленостей. Тому 5–6 лютого 2015 р. А. Меркель та Ф. Олланд відвідали Київ і Москву, де представили свої пропозиції щодо припинення збройного протистояння на Сході України. Згодом, 11–12 лютого, відбулася зустріч на вищому рівні та переговори за участі А. Меркель, Ф. Олланда, П. Порошенка та В. Путіна, які тривали близько 17-ти годин. За результатами зустрічі було узгоджено Комплекс заходів щодо виконання Мінських угод з метою деескалації збройного конфлікту на Сході України, а також прийнято «Декларацію на підтримку Комплексу заходів з виконання Мінських угод», які згодом отримали назву – «Мінськ-2» [3; 6].

Проте це не зупинило Росію, яка продовжила бойові дії на Донбасі. У відповідь ЄС оголосив про введення нових санкцій проти Росії, що не завадило останній продовжувати ухилятися від реального виконання Мінських домовленостей, паралельно все більше опиняючись в міжнародній ізоляції. Яскравим прикладом цього стала відмова А. Меркель від запрошення В. Путіна відвідати урочисті заходи в Москві з нагоди 70-ї річниці завершення Другої світової війни. Приклад Меркель став показовим для багатьох лідерів провідних держав світу. Паралельно, 20 березня 2015 р., Радою ЄС було одноголосно прийнято рішення про введення нового пакета санкцій проти Росії, що, знову ж таки, не зупинило Росію, яка продовжила активну підтримку бойовиків на Сході України. Тому ЄС загалом, і ФРН зокрема, продовжили тиск на Росію. Зокрема, 27 квітня 2015 р. А. Меркель закликала ввести додаткові санкції проти Росії вже влітку 2015 р., якщо бойові дії на Сході України не припиняться. Щоб підсилити ці заяви, А. Меркель 10 травня 2015 р. провела зустріч з В. Путіним у Москві, де вкотре закликала його розпочати деескалацію конфлікту на Сході України. Крім цього, у правлячих колах ФРН та США вперше почали серйозно говорити про надання Україні летальної зброї та введення персональних санкцій особисто проти В. Путіна. Першою ознакою міжнародної ізоляції не лише Росії, а й президента країни, стала зустріч, проведена за ініціативою ФРН 24 серпня 2015 р. в Берліні, де були присутні А. Меркель, Ф. Олланд та П. Порошенко і на яку не запросили В. Путіна. Згодом ситуація повторилася в рамках 70-го засідання Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку 27 серпня 2015 р., в рамках якої А. Меркель знову зустрілася з П. Порошенком та водночас відмовилась від зустрічі з В. Путіним.

Невідомо, чи саме ці події вплинули на лідера Росії, проте вересень 2015 р. пройшов відносно спокійно. Особливих загострень на Сході України не було, аж до початку жовтня. У відповідь на ці загострення 2 жовтня 2015 р. відбулася чергова зустріч у «нормандському форматі» за участі А. Меркель, Ф. Олланда, П. Порошенка та В. Путіна, на якій прийняли важливі рішення щодо

припинення вогню, відведення військ та важких озброєнь, обміну полоненими, проведення виборів на окупованих територіях за українським законодавством, відновлення Україною контролю за східним кордоном і т. д. Проте жодну з цих домовленостей так і не виконала Росія і конфлікт не припинився.

Протягом усього 2016 року ситуація залишалася практично без змін. Відновлена українська армія, яка за останні 3 роки була суттєво модернізована силами Міністерства оборони України, волонтерів та завдяки міжнародній допомозі, користуючись набутим досвідом боротьби з «гібридною війною», яку проти України веде Росія, доволі успішно стримувала всі спроби терористів просунути вглиб України. На жаль, усі спроби ЄС, та ФРН зокрема, пришвидшити мирне розв'язання конфлікту так і не виявилися успішними. За весь 2016 рік переговори в «нормандському форматі» відбувалися шість разів (13 лютого – в Мюнхені, 3 березня – в Парижі, 11 травня – в Берліні, 24 травня – в телефонному режимі, 19 жовтня – знову в Берліні, 29 листопада – в Мінську), але жодні так і не призвели до реальних змін на Сході України. Всі вищезгадані переговори не були успішними. Відповідно, санкції проти Росії також зберегли. Зокрема, протягом 2016 року Рада ЄС двічі продовжувала санкції проти Росії (10 березня та 16 вересня 2016 р., відповідно) [7]. Розширювали санкції й інші країни, зокрема, США та Канада. З іншого боку, враховуючи подальше напруження на Сході України та постійні обстріли позицій української армії з боку російських бойовиків, можна зробити висновок, що санкції бажаного ефекту не дають, хоч і негативно діють на економіку Росії. Крім того, невідомо, скільки часу західні країни готові продовжувати санкції, адже вони також завдають певних економічних втрат і для них. Особливо ці сумніви загострюються на фоні постійних політичних скандалів в Україні, оприлюднених декларацій українських чиновників та повільного прогресу в сфері політичних та економічних реформ. Отже, незважаючи на всі спроби західних держав (у тому числі й Німеччини) і міжнародних організацій вплинути на позитивне і швидке вирішення конфлікту на сході України, можна зробити висновок, що попередні моделі виявилися недостатньо ефективними і потрібно шукати інші шляхи вирішення проблеми.

Таким шляхом може стати посилення співпраці України з НАТО. І тут також варто орієнтуватися на ФРН, яка разом зі США є лідером НАТО, що останнім часом кардинально змінює свою політику, враховуючи фактор загрози з боку Росії та її агресивну політику щодо України. Зважаючи на активне зростання російського імперіалізму, НАТО повертається до політики колективної оборони, зміцнюючи свій оборонний потенціал на східному і південному напрямках. І роль України в цих процесах надзвичайно важлива, а користь як для України, так і для НАТО – дуже велика. Варто зазначити, що Україна вже понад три роки протистоїть російській агресії, а українські військові мають неоціненний досвід протистояння «гібридній війні», яку проти нашої країни веде Росія. Тому активізація двостороннього діалогу Україна–НАТО позитивно впливатиме як на Україну, яка зможе частіше брати участь у різноманітних навчаннях НАТО та отримає нагоду швидше модернізувати свої збройні сили, так і для НАТО, адже

Україна зможе передати свій досвід боротьби з «гібридними загрозами», що, своєю чергою, сприятиме зміцненню обороноздатності Організації.

Варто зазначити, що ще на Уельському саміті НАТО, який відбувся 4–5 вересня 2014 р., за ініціативи ФРН, США та Польщі розпочалася активна політика адаптації НАТО до нових реалій. Цю політику продовжили на наступному саміті НАТО, який відбувся 8–9 липня 2016 р. у Варшаві. І знову ініціаторами змін у політиці Альянсу стали ті ж країни – ФРН, США та Польща. Важливим моментом для України стало те, що Організація офіційно підтримала суверенітет і територіальну цілісність України в межах її міжнародно визнаних кордонів, а також право України вирішувати своє майбутнє і курс зовнішньої політики, вільної від втручання ззовні. У НАТО ще раз офіційно визнали російську агресію на Сході України: підтвердили, що на Донбасі є російські війська; заявили, що саме Росія порушує суверенітет України, її територіальну цілісність та незалежність; окремо відзначили анексію Криму. І, нарешті, в НАТО офіційно підтримали українську позицію про те, що вибори на Донбасі не можуть відбутися до повного виконання Мінських угод. А Росія, як сторона, що підписала Мінські угоди, несе суттєву відповідальність за їхнє повне виконання. Загалом російську загрозу обговорювали активно, і уваги їй приділяли значно більше, ніж, наприклад, питанням «Ісламської держави», Сирії чи міграційної кризи в Європі. Крім того, Україна отримала допомогу і в практичному вимірі. Україна одержала новий комплексний пакет допомоги для реформування оборонного сектору, що містить 8 трастових фондів, 40 напрямів взаємодії, новий механізм координації допомоги від НАТО та країн-членів, безпосередню роботу радників з Організації в Генштабі, в Міноборони та в інших відомствах, спільну розробку і проведення реформ. Ще одним важливим рішенням Варшавського саміту є згода НАТО долучити Україну до Програми розширених можливостей, в якій сьогодні беруть участь лише Швеція, Фінляндія, Грузія, Йорданія та Австралія. З іншого боку, були і певні мінуси для України, зокрема, остаточно підтвердили, що перспективи членства України в НАТО на даний момент відсутні, і це питання не стоїть на порядку денному. Відповідно, шляхи співпраці НАТО з Україною та Грузією тепер доволі різняться. Якщо Грузію вкотре запевнили про перспективу членства у майбутньому, то Україну навпаки. У рішенні не було жодної згадки про перспективу членства. І навпаки, в грузинському рішенні, схваленому напередодні, чітко і неодноразово наголошено: країна стане членом Альянсу в майбутньому [1].

Варто зазначити і військову складову саміту. Було прийнято цілу низку важливих рішень у військовій сфері. Зокрема, кораблі США в Іспанії, перехоплювачі в Румунії та радіолокаційні системи у Туреччині відтепер будуть працювати як одна єдина система. У Варшаві країни-члени НАТО домовилися про єдину політику стримування Росії. У чотирьох східних державах-членах Альянсу, тобто на кордонах з Росією – в Литві, Латвії, Естонії та в Польщі – буде розміщено 4 бригади по 1000 військовослужбовців у кожній. Буде створена нова бригада в Румунії, а в Польщі кількість солдат інших країн-членів НАТО досягне 10 тис. осіб. Разом із Силами швидкого реагування НАТО (40 тис. осіб) і

Оперативною групою підвищеної готовності (5 тис. осіб) ці сили мають забезпечити ефект стримування Росії. З іншого боку, меншою мірою саміт у Варшаві зосередився на стані справ у Чорноморському басейні. Крім того, у НАТО прийняли рішення щодо започаткування нової операції із забезпечення безпеки в Середземному морі під назвою «Sea Guardian» [3; 9]. Отож бачимо, що Організація активно розвиває свою діяльність саме у військовій сфері, а не лише у політичній. Важливою особливістю є також те, що в НАТО роблять ставку не на стаціонарні угруповання військ, а на сучасні війська, головною рисою яких є можливість швидкого перекидання необхідних сил у завчасно підготовлені місця з наявними там пунктами управління, засобами логістики, технікою та озброєнням. І саме Україна тут може відігравати вирішальну роль. За геополітичною позицією України можемо зробити висновок, що саме наша держава сьогодні є тим об'єктом, який стримує російську агресію і має величезний потенціал. За грамотної підтримки НАТО Україна може стати вагомим гравцем у системі європейської безпеки. Проте сьогодні країни-члени НАТО, як і сама Організація, на жаль, обмежуються лише поставками обладнання та небойової техніки, підготовкою українських військових та їхньою реабілітацією, реформуванням українських збройних сил.

Хоча і НАТО, й окремі країни-члени, передусім ФРН, Франція, Великобританія, Польща, країни Прибалтики та інші прекрасно розуміють, що російсько-український конфлікт – це не лише регіональний конфлікт, а частина великої геополітичної гри між впливовими світовими акторами, іншими складовими якої є ситуація в Чорноморському регіоні, на Близькому Сході та у Європі. По суті окуповані території частини Донецької та Луганської областей є лише одним із багатьох «фронтів», на яких сьогодні точиться боротьба. І те, що швидка анексія Криму була надзвичайно важливою для Росії, лише підтверджує наше твердження. Росія прагне створити в Криму величезну військово-морську базу, за допомогою якої можна було б контролювати ситуацію в Чорному морі та на підступах до кордонів Росії. Для забезпечення утримання цієї бази Росії необхідно отримати до Криму сухопутний коридор, який проходить територією України. Схоже, що саме таким був попередній план Росії, проте за низки згаданих вище чинників Путіну не вдалося втілити його в життя. Тоді Росія переключилася на інший варіант – дестабілізацію на Сході України, створення тут замороженого конфлікту, який постійно «витягуватиме» фінансові та людські ресурси з уже ослабленої війною та економічними проблемами України. Крім того, наявність такого конфлікту фактично закряє перед Україною шлях до НАТО. Паралельно Росія використовує цей конфлікт для тренування власних військ, утилізації застарілого озброєння, відпрацювання різних варіантів ведення «гібридної війни». Іншим «фронтом» є Сирія та Близький Схід, де регулярна армія Росії веде активні бойові дії. Головною метою Росії там, окрім протистояння західній коаліції, є дестабілізація в регіоні, а також намагання зберегти вплив на Північну Африку та Близький Схід.

Основна ціль Росії полягає у відновленні повного геополітичного контролю над пострадянськими країнами, басейном Чорного моря та Східною Європою,

що в комплексі становить «безпековий пояс» для Росії, тоді як реалізація таких заходів надасть Росії змогу диктувати свої умови у світовій політиці на глобальному рівні. Росія намагається залишити Україну в зоні свого впливу, не допустити успішного проведення реформ у нашій країні, європейської та євроатлантичної інтеграції України, тобто, фактично, зберегти контроль над Україною. Для цього Москва продовжує нав'язувати Києву власну інтерпретацію Мінських домовленостей і головні зусилля зосереджує на реінтеграції так званих ДНР/ЛНР у конституційне поле України з наданням цим утворенням особливого статусу (закріпленого у Конституції України), який, з одного боку, означатиме перекладання фінансово-економічного тягаря відповідальності на Україну, а з іншого – фактично надаватиме Росії можливість маніпулювати своїми маріонетками, впливаючи при цьому як на внутрішню, так і на зовнішню політику України. Фактично Кремль веде справу до «другого Придністров'я», а практично – до федералізації України. Водночас режим В. Путіна активізує свою діяльність у рамках «гібридної війни» з метою подальшого розхитування політичної та економічної ситуації в Україні, в тому числі у її центральній, південній та навіть західній областях, з метою зриву реформ в Україні та створення передумов для загального послаблення проєвропейської державної влади на всій території країни.

Однак вважаємо, що контроль над Україною для В. Путіна – це завдання мінімум. Завдання максимум – контроль над Європою. І це завдання можна також поділити на мінімальне і максимальне. Максимальне – це розвалити Європейський Союз, а мінімальне – перетворити його на недієздатну організацію у наступний спосіб: створити передумову для виникнення в країнах ЄС соціально-економічних проблем, у тім числі заворушень і протестів; продовжувати підтримувати європейські ультраправі та ультраліві партії і політичні рухи, що може спричинити трансформацію свідомості базового електорату, який сповідує ключові європейські цивілізаційні цінності, і суперечності всередині європейських країн; провокувати та підтримувати суперечності між країнами ЄС, насамперед між країнами Західної і Центральної Європи та країнами Східної Європи і Балтії, а в ідеалі – між Європейським Союзом та США. З цією метою останніми роками Росія витратила величезні кошти для створення проросійських організацій у Європі, підкупу політиків і ЗМІ, які мали б впливати на настрої населення в ЄС.

Протистояти цим процесам, принаймні в Європі, активно намагається ФРН. Саме тому Німеччина, як і Франція чи США, однаково зацікавлені в якнайшвидшому вирішенні українського питання. Це пов'язано насамперед з тим, що у Франції вибори президента 2017 року, і цього ж року в Німеччині вибори до парламенту. Українське питання для цих країн доволі важливе, оскільки його успішне вирішення чи, навпаки, невирішення може мати прямий наслідок для майбутніх виборів у цих країнах.

Отже, роль ФРН у спробах розв'язати російсько-український конфлікт надзвичайно велика. Німеччина не лише брала активну участь у переговорах в різних форматах, а й змогла консолідувати всі країни ЄС прийти до однієї

спільної позиції щодо держави-агресора Росії. Зокрема, ФРН відіграла ключову роль у запровадженні та подальшому продовженні санкцій проти Росії. Паралельно проводячи таку політику, ФРН сама модифікувала свою зовнішню політику, зокрема, свою східну політику та двосторонні відносини з Росією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гільченко О. Роль Німеччини в урегулюванні української кризи [Електронний ресурс] / О. Л. Гільченко, Д. М. Верютіна // Грані. – Режим доступу : <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/63/56>.
2. Кравченко В. Німеччина. Мотор санкцій у човні ЄС [Електронний ресурс] / В. Кравченко // Дзеркало тижня. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/international/nimechchina-motorsankciy-u-chovni-yes-.html>.
3. Лелеко В. В. Українська криза як новітній виклик системі міжнародної безпеки [Електронний ресурс] / В. В. Лелеко // Вісник ДНУ. Серія: Філософія, соціологія, політологія. – Режим доступу : <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/588/608>.
4. Радковець Ю. ФРН – стабілізуючий чинник та рушійна сила у становленні і розвитку європейської демократичної України. Ч. 1 [Електронний ресурс] / Ю. Радковець // Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел». – Режим доступу : <http://bintel.com.ua/uk/article/ro1%27-frg-v-pobede-sil-demokratii-v-ukraine-2/>.
5. Радковець Ю. ФРН – стабілізуючий чинник та рушійна сила у становленні і розвитку європейської демократичної України. Ч. 2 [Електронний ресурс] / Ю. Радковець // Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел». – Режим доступу : <http://bintel.com.ua/uk/article/frg-stabilizirujushhij-faktor-i-dvizhushhaja-sila-2/>.
6. Радковець Ю. ФРН – стабілізуючий чинник та рушійна сила у становленні і розвитку європейської демократичної України. Ч. 3 [Електронний ресурс] / Ю. Радковець // Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел». – Режим доступу : <http://bintel.com.ua/uk/article/frg-stabilizirujushhij-faktor-i-dvizhushhaja-sila-3/>.
7. Сидорук Т. Роль ФРН у формуванні спільної позиції ЄС щодо російсько-українського конфлікту [Електронний ресурс] / Сидорук Т. В. / Стратегічні пріоритети. – Режим доступу : <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/5s-1454427130.pdf>.
8. Снік У. Сила і слабкість Німеччини в українському конфлікті [Електронний ресурс] / У. Снік ; пер. В. Верес / Європейський простір. – Режим доступу : <http://eu.prostir.ua/library/268040.html?print>.
9. Українська криза і нові підходи до політики безпеки (глобальний, регіональний та національний виміри) [Електронний ресурс] // Нова Україна. Інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://newukraineinstitute.org/new/513>.
10. Pond E. Germany's Real Role in the Ukraine Crisis [Electronic resource] / E. Pond, H. Kundnani // Foreign Affairs. – Access mode : <https://www.foreignaffairs.com/articles/eastern-europe-caucasus/germany-s-real-role-ukraine-crisis>.

Стаття надійшла до редколегії 10.12.2016

Прийнята до друку 23.12.2016

GERMANY'S ROLE IN RESOLVING RUSSIAN-UKRAINIAN CONFLICT

Andriy Khimyak, Orest Hohosha

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universitetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032)239-41-32,
e-mail: andry_khimyak@yahoo.com, dekart13@yahoo.com*

Annexation of Crimea, occupation of parts of Donetsk and Lugansk regions, full-scale «hybrid warfare» against Ukraine, thousands of casualties and tens of thousands of refugees are a consequence of the Russian aggression against Ukraine, which became one of the biggest challenges to the European security in the post-bipolar period. Despite the precedence of the economic and military aspects, Ukraine stands up for three years to Russian aggression, which caused an extremely negative reaction of international organizations and all major countries. The main factors influencing this are sacrifice of Ukrainian soldiers in eastern Ukraine, work of volunteers, support of local people, as well as a full political and economic support for Ukraine from Western countries and international organizations.

The most active support of Ukraine among EU member states does Germany, and personally, Chancellor of Germany – Angela Merkel. Germany was among the first countries who supported Ukraine in its aspiration to become an integral part of European and Euro-Atlantic community during the Revolution of dignity, initiated association of EU Member States and NATO in a joint position, which condemned the Russian aggression against Ukraine, first among European countries significantly revised its foreign policy in the East in general and bilateral relations with Russia in particular. Germany has repeatedly initiated negotiations on a peaceful settlement of the conflict, played a key role in the negotiations in the «Geneva» and «Norman» formats, signing of the Minsk agreements, the implementation and continuation of economic sanctions against Russia. In addition, Germany and the United States strongly support Ukraine in the framework of NATO. It should be added that the Russian-Ukrainian conflict has affected a significant change in NATO policy, which started the mass strengthening its defense capabilities around the east and south, which was confirmed by the decisions of Wales (2014) and Warsaw (2016) Summits. In addition, at the initiative of Germany, these summits officially expressed support for Ukraine, which geopolitical position and economic potential could play a key role in ensuring European security in the future.

Key words: European security; «hybrid warfare»; the EU; NATO; the foreign policy of Germany; Angela Merkel; Euromaidan; Russian aggression against Ukraine; the Russian-Ukrainian conflict; international support of Ukraine; negotiations in the «Geneva format»; negotiations in the «Norman format»; Minsk agreements (Minsk-1 Minsk-2).